

Verian | Kopsavilkuma ziņojums par sabiedrības attieksmi pret jaunajām euro banknošu tēmām

2023. gada 29. novembris

Kopsavilkums

Jaunā euro banknošu dizaina izstrādes procesa ietvaros Eiropas Centrālā banka (ECB) uzdeva eurozonas iedzīvotājiem jautājumu, kuras no septiņām ECB Padomes ierosinātajām tēmām viņiem patīk vislabāk. Šīs tēmas ir: "Putni – brīvi, dzīvespriecīgi un iedvesmojoši", "Eiropas kultūra", "Dabā atspoguļotās Eiropas vērtības", "Jums pieder nākotne", "Rokas – kopā ceļam Eiropu", "Mūsu Eiropa, mēs paši" un "Upes – Eiropas dzīvības āderes".

ECB uzticēja aptaujas veikšanu neatkarīgai pētījumu kompānijai *Kantar Public*¹ (turpmāk šajā ziņojumā tā dēvēta par *Kantar Public* aptauju). Aptaujas mērķis bija nodrošināt, lai vienlīdzīgi tiktu pārstāvēti visu eurozonas valstu, kā arī dažādu dzimumu un vecuma grupu iedzīvotāju viedokļi. Aptaujā, kas tika veikta no 2023. gada 20. jūnija līdz 7. augustam, tika intervēta reprezentatīva izlase, kurā bija iekļauti 23 377 respondenti no 20 eurozonas valstīm un Bulgārijas (kā nākamās valsts, kas gatavojas ieviest euro).

Lai dotu ikvienam Eiropas iedzīvotājam iespēju iesaistīties šajā procesā, paralēli *Kantar Public* aptaujai tika veikta arī tiešsaistes aptauja, izmantojot to pašu anketu (šajā ziņojumā – ECB tiešsaistes aptauja). Laikā no 2023. gada 10. jūlija līdz 31. augustam šajā aptaujā tika saņemti aptuveni 376 000 derīgu atbilžu. Jāatzīmē, ka ECB tiešsaistes aptaujas rezultāti reprezentatīvi neatspoguļo eurozonas iedzīvotāju viedokli. Piemēram, būtiska daļa no respondentiem, kas piedalījās ECB tiešsaistes aptaujā, pārstāvēja dažas valstis un gados jaunu labi izglītotu vīriešu grupu. Lai gan rezultātiem tika piemērots svērums, tādējādi daļēji koriģējot šīs novirzes, ECB tiešsaistes aptaujas konstatējumus nav iespējams ticami ekstrapolēt, lai varētu uzskatīt, ka tie pārstāv eurozonas iedzīvotāju viedokli. Tomēr ECB tiešsaistes aptauja sniedz noderīgu papildu perspektīvu un dziļāku ieskatu par sabiedrības viedokli. Tā bijusi arī laba iespēja uzrunāt Eiropas iedzīvotājus un būtiski uzlabojusi izpratni par jaunā dizaina izstrādes procesu.

Kantar Public aptaujas galvenie rezultāti

Saskaņā ar *Kantar Public* aptauju vislielāko sabiedrības atzinību izpelnījās šādas trīs tēmas:

- "Eiropas kultūra" (izvēlējās 21 % eurozonas iedzīvotāju),
- "Upes – Eiropas dzīvības āderes" (izvēlējās 18 % eurozonas iedzīvotāju),
- "Putni – brīvi, dzīvespriecīgi un iedvesmojoši" (izvēlējās 17 % eurozonas iedzīvotāju).

Pārējās četras tēmas bija daudz nepopulārākas. Tēmas "Dabā atspoguļotās Eiropas vērtības" un "Rokas – kopā ceļam Eiropu" izvēlējās attiecīgi tikai 13 % un 12 % eurozonas iedzīvotāju. Savukārt tēmas "Jums pieder nākotne" un "Mūsu Eiropa, mēs paši" saņēma vismazāko atbalstu – tās kā tīkamāko tēmu, kas nākotnē varētu tikt attēlota uz euro banknotēm, minēja attiecīgi 10 % un 9 % eurozonas iedzīvotāju.

Tēma "Eiropas kultūra" bija visatzinīgāk novērtētā tēma 12 no 20 eurozonas valstīm, kā arī Bulgārijā. Konkrētāk, tā bija visatzinīgāk novērtētā tēma sešās eurozonas valstīs, bet sešās eurozonas valstīs atradās pirmajā vietā kopā vai nu ar tēmu "Upes – Eiropas dzīvības āderes" vai tēmu "Putni – brīvi, dzīvespriecīgi un iedvesmojoši".

¹ 2023. gada 9. novembrī kompānija *Kantar Public* kļuva par *Verian*. Eiropas Centrālās bankas aptauja tika veikta 2023. gada vasarā, kad *Verian* nosaukums vēl bija *Kantar Public*. Tāpēc visas atsauces uz *Kantar Public* aptauju šajā ziņojumā attiecas uz aptauju, ko veikusi kompānija *Verian* (iepriekš – *Kantar Public*).

Analizējot *Kantar Public* aptauju sociāli demogrāfiskā griezumā, atklājas, ka dažādās dzimuma un vecuma grupās vērojamas tikai nelielas atšķirības izvēlē par labu vienai vai otrai tēmai. Tēmu "Eiropas kultūra" visatzinīgāk vērtēja visu dzimumu un vecuma grupu pārstāvji. Šo tēmu izvēlējās nedaudz vairāk vīriešu (21 %) nekā sievietes (20 %). Tēma "Upes – Eiropas dzīvības āderes" bija nedaudz populārāka sievietes vidū (19 %) nekā vīriešu vidū (18 %). Savukārt tēmu "Putni – brīvi, dzīvespriecīgi un iedvesmojoši" izvēlējās būtiski vairāk sievietes (19 %) nekā vīrieši (16 %).

Analizējot dažādu vecuma grupu atbildes, redzams, ka priekšroku tēmai "Eiropas kultūra" deva 22 % iedzīvotāju vecumā no 65 gadiem un 18 % iedzīvotāju vecumā no 16 līdz 24 gadiem, savukārt vidējās vecuma grupās šis procentuāls rādītājs atrodas pa vidu starp jaunākās un vecākās grupas rādītāju. Tēmu "Upes – Eiropas dzīvības āderes" nedaudz atzinīgāk vērtēja iedzīvotāji vecumā no 40 gadiem (18–20 %) nekā iedzīvotāji vecumā zem 40 gadiem (16–17 %). Tēmas "Putni – brīvi, dzīvespriecīgi un iedvesmojoši" vērtējumā redzama līdzīga tendence – to atzinīgāk vērtēja iedzīvotāji vecumā no 25 gadiem (17–18 %) nekā iedzīvotāji jaunākajās vecuma grupās (15 %).

Tēmu vērtējumu ietekmē izglītības līmenis. Tēmu "Eiropas kultūra" atbalstīja 15 % respondentu, kuru izglītības līmenis atbilst pamatzglītības pirmajam posmam, bet iedzīvotāju grupā, kam ir doktora grāds vai līdzvērtīga izglītība, rādītājs ir augstāks (26 %). Iedzīvotājiem ar augstāku izglītības līmeni bija tendence vairāk izvēlēties šo tēmu, bet iedzīvotāji ar zemāku izglītības līmeni izvēlējās dažādas citas tēmas. Iedzīvotāji, kuru izglītība atbilst pamatzglītības pirmajam posmam, visvairāk izvēlējās tēmu "Upes – Eiropas dzīvības āderes" (19 %), bet tēma "Eiropas kultūra" bija otrajā vietā (15 %). Respondenti, kuru izglītības līmenis atbilst pēdējai izglītībai, visbiežāk izvēlējās tēmu "Upes – Eiropas dzīvības āderes" (19 %) un tēmu "Eiropas kultūra" (arī 19 %), bet mazliet retāk – tēmu "Putni – brīvi, dzīvespriecīgi un iedvesmojoši" (18 %).

Tēmas "Eiropas kultūra" un "Upes – Eiropas dzīvības āderes" *Kantar Public* aptaujā saņēma konsekventi atzinīgu vērtējumu, savukārt tēmas "Putni – brīvi, dzīvespriecīgi un iedvesmojoši" vērtējuma rezultāti ir neviendabīgi, kas nozīmē, ka šī ir vairāk polarizējoša tēma. Vērtējumu "Ļoti patīk" tai deva 29 % iedzīvotāju, tādējādi ierindojojot to uzreiz aiz abām visatzinīgāk vērtētajām tēmām (vērtējumu "Ļoti patīk" tēmai "Eiropas kultūra" deva 33 % un tēmai "Upes – Eiropas dzīvības āderes" – 30 %). Tomēr pēc vērtējumu "Patīk" skaita tā ierindojas tikai piektajā vietā (32 %). Tā saņēma lielāku skaitu vērtējumu "Nepatīk" (15 %) nekā tēma "Eiropas kultūra" (9 %) un tēma "Upes – Eiropas dzīvības āderes" (11 %).

ECB tiešsaistes aptaujas galvenie rezultāti

Aplūkojot ECB tiešsaistes aptaujas rezultātus, trīs visatzinīgāk vērtētās tēmas ir tādas pašas kā *Kantar Public* aptaujā, bet to secība atšķiras. ECB tiešsaistes aptaujas rezultāti liecina, ka eurozonas respondenti visatzinīgāk vērtēja šādas tēmas:

- "Putni – brīvi, dzīvespriecīgi un iedvesmojoši" (34 %),
- "Eiropas kultūra" (23 %),
- "Upes – Eiropas dzīvības āderes" (16 %).

Pārējās četras tēmas bija daudz nepopulārākas. Tēmai "Dabā atspoguļotās Eiropas vērtības" priekšroku deva tikai 10 % eurozonas respondentu. Savukārt tēmām "Jums pieder nākotne", "Rokas – kopā ceļam Eiropu" un "Mūsu Eiropa, mēs paši" kā euro banknošu nākotnes tēmām priekšroku deva tikai attiecīgi 8 %, 6 % un 5 % iedzīvotāju.

ECB tiešsaistes aptaujā visatzinīgāk vērtētā tēma 16 no 20 eurozonas valstīm bija tēma "Putni – brīvi, dzīvespriecīgi un iedvesmojoši". Pārējās četras eurozonas valstīs un Bulgārijā iedzīvotāji visbiežāk priekšroku deva tēmai "Eiropas kultūra".

Aptaujas rezultāti arī rāda, ka tēmai "Putni – brīvi, dzīvespriecīgi un iedvesmojoši" priekšroku deva iedzīvotāji visās dzimuma, vecuma un izglītības grupās. Šai tēmai priekšroku vairāk deva sievietes nekā vīrieši (36 % salīdzinājumā ar 30 %). Tāpat kā *Kantar Public* aptaujā šīs tēmas popularitāte mazinājās atbilstoši respondentu izglītības līmenim.

ECB tiešsaistes aptaujā vairāk nekā puse iedzīvotāju (51 %) deva tēmai "Putni – brīvi, dzīvespriecīgi un iedvesmojoši" vērtējumu "Ļoti patīk", savukārt to iedzīvotāju īpatsvars, kuri deva priekšroku tēmām "Eiropas kultūra" un "Upes – Eiropas dzīvības āderes", arī bija būtisks (attiecīgi 39 % un 31 %). To iedzīvotāju īpatsvars, kuri deva vērtējumu "Ļoti nepatīk", tēmai "Putni – brīvi, dzīvespriecīgi un iedvesmojoši" bija nedaudz augstāks (9 %) nekā tēmām "Eiropas kultūra" un "Upes – Eiropas dzīvības āderes" (abām 8 %). To Eiropas iedzīvotāju skaits, kuri deva vērtējumu "Ļoti nepatīk" pārējām tēmām, bija būtiski lielāks. Kopumā respondentu viedokļi ir neviendabīgāki nekā *Kantar Public* aptaujā paustie viedokļi.